

1.2 Kroniek van een deconfiture? Het Vlaamse jeugdbeleid verliest een kernspeler

Open brief aan iedereen die het jeugdbeleid en het jeugdwerk graag ziet

Vanaf 1 januari 2017 houdt de Afdeling Jeugd binnen de Vlaamse overheid op te bestaan. 't Zal de samenleving worst wezen hoe de ambtenarij zich organiseert – zeker in dit geval. Toch betekent deze verdamping meer dan de zoveelste hervorming van ministeriële diensten. De Afdeling Jeugd overkoepelde de Vlaamse beleidsaandacht voor jeugdbeleid en jeugdwerk, in verschillende vormen, sinds 1945.

Het geheel was dus veel meer dan de som der delen. Deze wetmatigheid verdwijnt, de aandacht wordt herleid tot enkele diaspora. De samenhangende slagkracht is weg. Daarover gaat deze open brief, met spijt en ook wel kwaadheid.

Jeugdbeleid in Vlaanderen: een internationaal succesverhaal

Hoe kan men de kracht van een beleidssector afwegen? Daarvoor bestaat er een “set” aan voorzieningen (parlementaire commissie, minister, administratie, regelgeving, begroting en onderzoek). Die kan men op twee manieren en samenhangend beoordelen: bestaan ze? Zijn ze goed?

Dit kader toegepast op het Vlaams jeugdbeleid scoorde, zeker naar internationale standaarden en qua aantal en kwaliteiten (o.a. samenhang) steeds erg hoog. Het kon en kan altijd veel beter, toch gaf dit beleidssysteem een samenhangende en slagkrachtige indruk. Temeer omdat de coördinerende minister voor Jeugd decretaal verplicht is om elke legislatuur meerjarenbeleidsplan te maken. Dit betekent de verwoording en concretisering van de visie van de Vlaamse overheid op zo'n 30% van zijn bevolking.

De afbouw?

Vanaf 1 januari 2018 verdwijnt één van deze “kern” instellingen. De ambtelijke voorziening “afdeling jeugd” wordt opgedoekt. De leidend ambtenaar besliste, in een onpeilbare wijsheid, tot een andere ordening. Honni soit qui mal y pense. Ambtelijke systemen mogen wel eens geschud worden; niets maakt meer inert dan verstening. Dus de “unit” jeugd(werk), met die naam, verdwijnt voor het eerst sinds 1945 aan het ambtelijke firmament! De gespecialiseerde ambtenaren verspreiden zich nu over allerlei andere ministeriële diaspora – geen draagt nog de naam “jeugd”.

Waarom daarover mijmeren laat staan schamperen? Omdat jeugd niet zomaar kan worden vergeleken met andere onderdelen, zoals kunsten of erfgoed. Jeugd is immers een categorie, een deel van de bevolking dat zich niet laat beperken tot bv. de culturele materies. De afdeling jeugd droeg immers de aansprakelijkheid om een integraal jeugdbeleidsplan, dus sector- en niveau-overschrijdend, voor te bereiden, uit te voeren en op te volgen. Dit werd gekoppeld aan een zeer uitgebreid beleid voor de ondersteuning van het jeugdwerk. Deze opdracht, voor zover enigszins bekend – laat staan goed begrepen door de ambtelijke hiërarchie, verdampt nu in de nevelen der vernieuwing.

Het behoort onmiskenbaar tot de hegemonie van een secretaris-generaal om zijn troepen zo goed mogelijk op te stellen. Maar zo'n competentie betekent geenszins een vrijgeleide om beleidskeuzes te vergeten, laat staan te fnuiken. Een burger mag hopen dat er voldoende toezicht blijft om ambtenaren tijdig voor malheuren en fouten te behouden. Proactief noemt men dat.

J'accuse

Toegegeven, een verwijzing naar Zola klinkt in deze context enigszins pathetisch. Toch mag een kritisch observator die al decennialang vanuit heel diverse perspectieven het Vlaams jeugdbeleid analyseert, zich enigszins gezwollen uiten. Blijkbaar gebeurt deze ambtelijke Endlösung zonder veel gemor of reacties. Daarbij dring de vraag zich op naar de afwezige impact van minister van Jeugd, Sven Gatz. Zonder

terughoudendheid mag men zijn ministerschap qua jeugd met veel lof overladen; hij is een van die weinige politici die de ziel van jonge mensen en jeugdwerk zeer correct en met veel betrokkenheid inschat. Die ernstige moeite doet om dialoog, gesprek en discussie eerlijk en open te voeren. Vandaar de verwarring dat hij dit drama zo gelaten ondergaat. Ik kan me niet inbeelden dat zijn leidend ambtenaar zo'n spel speelt zonder overleg of toetsing? Raar.

Nog vreemder is het silentium triplex van de (ooit zo kritische) spelers op het vrije veld. Nooit tevoren bestonden er zoveel instellingen die helemaal vrijgesteld zijn om het jeugd(werk)beleid van zeer nabij op te volgen. Een korte opsomming: Ambrassade, Vlaamse Jeugdraad, VVJ, JINT, Kenniscentrum Kinderrechten... vermeerderd met vele commissies, reflectiegroepen enz., gelardeerd met dozijnen professionals die blijkbaar ofwel niets opmerken (dus bijzonder bijziend zijn), ofwel het belang er niet van inschatten (dus een intelligentieprobleem) ofwel geen fut en "kloten" hebben om hieromtrent de alarmbel te luiden (dus beter overstappen naar een gezapiger sector). En wat met de SARC, de alles overkoepelende adviesstructuur? Want ook bij erfgoed, kunsten, sociaal-cultureel werk, amateurkunsten enz. klinken vertwijfelde kreten. Ook gesmoord door verbazende onverschilligheid.

Voor jeugd blijkt deze toch eigenaardige daadloosheid niet nieuw. Eerder, zo'n drie jaar geleden, veroorzaakte de interne staatsvorming een drastische knip in het jeugd(werk)budget. Plots verdween 21 miljoen euro (waarvoor ooit heroïsch strijd geleverd en bijna de helft van alle Vlaamse jeugdwerksubsidies) uit de enveloppe van de minister van Jeugd. Ook toen zinderde de stilte – buiten eerder symbolische acties – oorverdovend. Goed georkestreerd verzet laat staan barricades behoren niet meer tot dit stukje middenveld. De eigen navel blijkt veel te belangrijk.

Is er een moraal bij dit verhaal?

Misschien biedt de Bijbelse verwijzing naar "vette" en "magere" jaren een verklaringsmodel. Sinds de stijgende aandacht en middelen van de achtereenvolgende ministers Weckx, Martens en Anciaux (2x) blijkt de conjunctuur gekeerd. De middelen zakten, eerst mondjesmaat daarna drastisch met bijna 50%. Nu verdwijnt ook een uiterst belangrijke pivot, namelijk een gespecialiseerde een aansprakelijke en traditioneel ook enthousiaste, betrokken ambtenarij. Het is bijna cynisch dat gelijktijdig de EU evolueert van een groot gebrek aan aandacht naar een sterke en duurzame inzet op jeugd(werk)beleid, o.a. door aanhoudende stimuli vanuit diezelfde Vlaamse overheid, die nu zijn internationale reputatie oppeuzelt.

Tenslotte

De scherpte van deze analyse drijft op spijt... omdat een stevig en performant beleidskader, met daarbij overheden en particuliere sectoren die gezamenlijk instaan voor de levendigheid en slagkracht ervan, blijkbaar niet kan standhouden. Jeugdbeleid – laat staan jeugdwerk – behoorden nooit tot de echte prioriteiten. Maar bescheiden leefden ze in een stevige, hoopvolle en beweeglijke context. Laat het verdwijnen van een zo noodzakelijk ambtelijk aanspreekpunt niet de stroomversneller voor een totale deconfiture zijn.

Guy Redig¹

Zo rond Kerst 2017

1 Opvoeder en -groepschef (1974-1979) bij karaktergestoorde jongeren en mensen met mentale beperking, jeugdconsulent Mechelen (1980-1990), coördinator VVJ (1990-2000), projectverantwoordelijke Koning Boudewijnstichting (2000-2004), adjunct- en kabinetschef cultuur, jeugd en participatie bij minister Anciaux (2004-2009), adviseur Vlaamse Regering (2009-2014). Docent cultuur- en jeugdbeleid Karel de Grote Hogeschool (1991-2014), Erasmushogeschool (2003-2014), professor VUB – agogiek (jeugd-werk-beleid) vanaf 2009. Studeerde orthopedagogie en agogie, is doctor sociale wetenschappen, gepromoveerd Universiteit Nijmegen op de communicatieve rol van de gemeentelijke (jeugd)ambtenaar. Publicist en onderzoeker voor de thema's cultuur, jeugd & overheidsbeleid. Begeleidt uiteenlopende beleidsprocessen van overheden en instellingen.